

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ)

Όλοι Όσοι ΖΟΥΜΕ αναζητώντας την αλήθεια, έχουμε διασταυρωθεί με πάμπολλες ιδέες που μας γοήτευαν και ρίζωσαν μέσα μας βαθιά, τόσο που ολόκληρο το σύστημα των αξιών μας επηρεάστηκε. Παρόλα αυτά, μετά από κάποιο καιρό καταλήξαμε να ξεφορτωθούμε τις περισσότερες, είτε γιατί δεν στήριζαν τους προβληματισμούς μας, είτε γιατί κάποια «νέα αλήθεια», ασύμβατη με τις προηγούμενες, διεκδικούσε μέσα μας τον ίδιο χώρο. Ή, απλώς, επειδή αυτές οι «αλήθειες» έπαυαν πια να θυμίζουν αλήθειες. Εν πάση περιπτώσει, εκείνες οι έννοιες που τις είχαμε ως σημεία αναφοράς ακυρώνονταν, και βρισκόμαστε ξαφνικά χωρίς πυξίδα. Καπετάνιοι στο τιμόνι του πλοίου μας, κι έχοντας συνείδηση των δυνατοτήτων μας, αλλά ανίκανοι να χαράξουμε μια αξιόπιστη πορεία. Γράφοντας αυτά, θυμάμαι ξαφνικά τον Μικρό πρίγκιπα του Antoine de Saint-Exupéry: «Στα ταξίδια του στους μικρούς πλανήτες του γαλαξία του, συνάντησε έναν γεωγράφο που κατέγραφε σ' ένα μεγάλο κατάστιχο βουνά, ποτάμια και αστέρια. Ο μικρός πρίγκιπας θέλησε να καταγραφεί το λουλούδι του (εκείνο που είχε αφήσει στον πλανήτη του), αλλά ο γεωγράφος τού είπε: “Δεν καταγράφουμε λουλούδια, γιατί δεν μπορούν να θεωρηθούν σημεία αναφοράς τα εφήμερα πράγματα.” Και ο γεωγράφος εξήγησε στον μικρό πρίγκιπα ότι εφήμερο σημαίνει απειλούμενο από γρήγορη εξαφάνιση. Όταν ο μικρός πρίγκιπας το άκουσε, στενοχωρήθηκε πολύ. Είχε μόλις συνειδητοποιήσει ότι το τριαντάφυλλο του ήταν εφήμερο...» Και τότε, αρχίζω ν' αναρωτιέμαι: Πρώτον, θα υπάρξουν ποτέ αλήθειες σταθερές σαν βράχοι και αναλλοίωτες όπως η μορφολογία του εδάφους; Ή η αλήθεια θα είναι μια έννοια πρόσκαιρη και εύθραυστη σαν τα λουλούδια; Και δεύτερον, εξετάζοντας το θέμα από μια μακροκοσμική άποψη: Άραγε τα βουνά, τα ποτάμια και τα αστέρια δεν απειλούνται κι αυτά από γρήγορη εξαφάνιση; Ποιο είναι το «γρήγορα», αν το συγκρίνεις με το «πάντα»; Από αυτήν την άποψη, και τα βουνά εφήμερα δεν είναι...; Νομίζω πως αυτό που θα ήθελα σήμερα είναι να προσπαθήσω να γράψω για κάποιες ιδέες-βουνά, ιδέες-ποτάμια, ιδέες-αστέρια, τις οποίες έχω συναντήσει στο διάβα μου. Για κάποιες αλήθειες που ίσως μερικοί να αμφισβητούν, —και που μπορεί κι εγώ μια μέρα να αμφισβητήσω—, αλλά που σήμερα, νομίζω, παρουσιάζονται στιβαρές και αξιόπιστες κάτω από το βλέμμα της κοινής λογικής. I. Η πρώτη απ' αυτές τις σκέψεις αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της φιλοσοφίας της σχολής Γκεστάλτ και είναι η ιδέα του να ξέρεις ότι αυτό που είναι, είναι. (Γράφω το παραπάνω και σκέφτομαι την απογοήτευση όποιου με διαβάσει: «Αυτό που είναι, είναι...! Αυτή είναι η αλήθεια;») Αυτή η έννοια —προφανής αλλά αγνοημένη—, εμπεριέχει τρία στοιχεία τα οποία μου φαίνονται αξιοσημείωτα: το να γνωρίζεις ότι «αυτό που είναι, είναι» συνεπάγεται ότι αποδέχεσαι πως τα γεγονότα, τα πράγματα, οι καταστάσεις είναι όπως είναι. Η πραγματικότητα δεν είναι όπως θα με συνέφερε εμένα να είναι. Δεν είναι όπως θα έπρεπε να είναι. Δεν είναι όπως μου είπαν ότι θα είναι. Δεν είναι όπως ήταν. Δεν είναι όπως θα είναι αύριο. Η πραγματικότητα γύρω μου είναι όπως είναι. Ασθενείς και μαθητές που με ακούνε να επαναλαμβάνω αυτές τις έννοιες επιμένουν να βλέπουν σε αυτές έναν τόνο παραίτησης, αδράνειας, εφησυχασμού. Μου φαίνεται χρήσιμο να υπενθυμίσω ότι η αλλαγή μπορεί να έρθει μόνο όταν έχουμε συναίσθηση της παρούσας κατάστασης. Πώς μπορούμε να χαράξουμε την πορεία μας προς τη Νέα Υόρκη αν δε γνωρίζουμε σε ποιο σημείο του σύμπαντος βρισκόμαστε; Μπορώ να ξεκινήσω την πορεία μου μόνο από το σημείο αναχώρησής μου, κι αυτό σημαίνει πως αποδέχομαι ότι τα πράγματα είναι όπως είναι. Το δεύτερο συμπέρασμα, άμεσα συνδεδεμένο με αυτήν την ιδέα, είναι ότι εγώ είμαι αυτός που είμαι. Πάλι: Εγώ δεν είμαι αυτός που θα ήθελα να είμαι. Δεν είμαι αυτός που θα έπρεπε να είμαι. Δεν είμαι αυτός που η μαμά μου ήθελε να είμαι.

Δεν είμαι καν αυτός που ήμουν. Εγώ είμαι αυτός που είμαι. Παρεμπιπτόντως, για μένα όλη μας η ψυχοπαθολογία προέρχεται από την άρνηση αυτής της φράσης. Όλες μας οι νευρώσεις ξεκινούν από τη στιγμή που προσπαθούμε να είμαστε αυτό που δεν είμαστε. Στο Να σου πω μια ιστορία έγραψα για την απόρριψη του εαυτού μας: Όλα άρχισαν εκείνη τη γκρίζα μέρα που αφέθηκες να πεις περήφανος: «ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ !» Και, ντροπιασμένος και φοβισμένος, κατέβασες το κεφάλι κι άλλαξες τα λόγια και τις πράξεις σου με ένα συλλογισμό: «ΕΓΩ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΗΜΟΥΝ...» ... Κι αν δυσκολευόμαστε να αποδεχτούμε το: «είμαι όπως είμαι», πόσο πιο δύσκολο μας φαίνεται, μερικές φορές, να αποδεχτούμε το τρίτο συμπέρασμα που βγαίνει από την αρχική μας φράση, «αυτό που είναι, είναι»: Εσύ... είσαι όπως είσαι. Που σημαίνει: Εσύ δεν είσαι όπως χρειάζομαι να είσαι. Εσύ δεν είσαι όπως ήσουν. Εσύ δεν είσαι όπως συμφέρει εμένα. Εσύ δεν είσαι όπως εγώ θέλω. Εσύ είσαι όπως είσαι. Το να δεχτώ αυτό, σημαίνει ότι σε σέβομαι και δεν σου ζητώ ν' αλλάξεις. Εδώ και λίγο καιρό έχω αρχίσει να ορίζω τον αληθινό έρωτα ως την ανιδιοτελή προσπάθεια να δημιουργήσεις χώρο στον άλλον, ώστε να μπορεί να είναι όπως είναι. Αυτή η πρώτη «αλήθεια» είναι η αρχή (και με τις δύο σημασίες: του πρωταρχικού και του θεμελιώδους) κάθε ώριμης σχέσης. Αποκτά σάρκα και οστά όταν εγώ σε δέχομαι όπως είσαι, και αντιλαμβάνομαι ότι κι εσύ με δέχεσαι όπως είμαι. II. Τη δεύτερη αλήθεια που θεωρώ αναγκαία, τη δανείζομαι από τη σοφία των σουφί: Τίποτα καλό δεν είναι δωρεάν. Κι από 'δω απορρέουν, κατά τη γνώμη μου, δύο τουλάχιστον ιδέες. Η πρώτη: αν επιθυμώ κάτι που είναι καλό για μένα, θα όφειλα να ξέρω ότι θα πληρώσω κάποιο αντίτιμο γι' αυτό. Οπωσδήποτε, αυτή η πληρωμή δεν είναι πάντα χρηματική (αν χρειάζονταν μόνο τα χρήματα, θα ήταν τόσο εύκολο!). Το αντίτιμο είναι κάποιες φορές υψηλό κι άλλες πολύ χαμηλό, αλλά πάντα υπάρχει. Γιατί τίποτα καλό δεν είναι δωρεάν. Η δεύτερη: να συνειδητοποιήσω ότι, αν οι γύρω μου μου προσφέρουν κάτι, αν μου συμβαίνει κάτι καλό, αν ζω καταστάσεις ευχάριστες και απολαυστικές, είναι επειδή τις έχω κερδίσει. Τις έχω πληρώσει, τις αξίζω. (Μόνο για να προετοιμάσω τους απαισιόδοξους και για να αποθαρρύνω τους καιροσκόπους, θέλω να ξεκαθαρίσω ότι η πληρωμή γίνεται πάντα προκαταβολικά: το καλό που ζω το έχω ήδη πληρώσει. Πληρωμή με δόσεις δε γίνεται.) Μερικοί που με ακούνε να λέω αυτό, ρωτούν: Και το κακό; Δεν ισχύει ότι και το κακό προπληρώνεται; Αν μου συμβεί κάτι κακό, δεν είναι κι αυτό για κάτι που έκανα; Γιατί, κατά κάποιον τρόπο, μου άξιζε; Ίσως είναι αλήθεια. Το δίχως άλλο, μιλάω για αλήθειες αδιαμφισβήτητες κατά τη γνώμη μου, χωρίς εξαιρέσεις, οικουμενικές. Και για μένα, ο ισχυρισμός ότι «όλα όσα μου συμβαίνουν μου αξίζουν, συμπεριλαμβανομένων και των κακών» δεν είναι απαραίτητα αληθινός. Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι γνωρίζω πρόσωπα στα οποία συνέβησαν γεγονότα πολύ δυσάρεστα και οδυνηρά που, χωρίς καμία αμφιβολία, δεν τους άξιζαν! Υιοθετώντας αυτήν την αλήθεια (τίποτα καλό δεν είναι δωρεάν) εγκαταλείπουμε για πάντα τη νηπιακή ιδέα ότι κάποιος πρέπει να μου δώσει κάτι γιατί έτσι, γιατί το θέλω εγώ. Ότι η ζωή πρέπει να μου εξασφαλίσει αυτό που επιθυμώ απλά και μόνο επειδή το επιθυμώ. από καθαρή τύχη. διά μαγείας. III. Και την τρίτη ιδέα που θεωρώ σημείο αναφοράς θα μπορούσα να τη διατυπώσω ως εξής: Είναι αλήθεια ότι κανείς δεν μπορεί να κάνει πάντα αυτό που θέλει, αλλά ο καθένας μπορεί να ΜΗΝ κάνει ΠΟΤΕ αυτό που ΔΕΝ ΘΕΛΕΙ. Επαναλαμβάνω: Ποτέ να μην κάνω αυτό που δεν θέλω. Το να αποδεχθεί κάποιος αυτήν την ιδέα και να την κάνει σημείο αναφοράς του, —δηλαδή να μάθει να ζει σύμφωνα με αυτήν—, δεν είναι εύκολο πράγμα. Και, κυρίως, δεν είναι δωρεάν. (Τίποτα καλό δεν είναι, κι αυτό είναι κάτι καλό). Αυτό που θέλω να πω είναι ότι, αν είμαι ενήλικος, κανείς δεν μπορεί να με αναγκάσει να κάνω κάτι που δεν θέλω. Το χειρότερο που μπορεί να μου συμβεί, σε κάθε περίπτωση, είναι να το πληρώσω με τη ζωή μου. (Δεν θεωρώ μικρό αυτό το κόστος, αλλά συνεχίζω να πιστεύω πως το να σκέφτομαι ότι

δεν μπορώ να το κάνω, διαφέρει από το να ξέρω ότι, κάνοντάς το, θα χάσω τη ζωή μου.) Το δίχως άλλο, στην καθημερινή ζωή, έτσι όπως πάνε οι μέρες κι έρχονται, το αντίτιμο είναι πολύ πιο χαμηλό. Γενικά, το μόνο που απαιτείται, είναι να καταφέρω να απαλλαγώ απ' την ανάγκη μου να βλέπω κάποιους άλλους να με επικροτούν, να με χειροκροτούν, να με αγαπούν. (Το κόστος, όπως μου αρέσει να το αποκαλώ, είναι ότι όταν κάποιος τολμάει να πει «όχι» αρχίζει να ανακαλύπτει κάποιες άγνωστες πλευρές των φίλων του: τον σβέρκο, την πλάτη και όλα τα σημεία που γίνονται ορατά μόνο όταν ο άλλος φεύγει.) Αυτές οι τρεις αλήθειες είναι για μένα ιδέες-βουνά, ιδέες-ποτάμια, ιδέες-αστέρια. Αλήθειες που συνεχίζουν να υπάρχουν μέσα από το πέρασμα του χρόνου και αντέχουν κάτω απ' όλες τις συνθήκες. Έννοιες που δεν σχετίζονται μόνο με συγκεκριμένες στιγμές, αλλά με όλες και με καθεμιά απ' αυτές, και που το άθροισμά τους συνηθίζουμε να ονομάζουμε: «ζωή μας».

ΑΛΗΘΕΙΕΣ-ΒΟΥΝΑ, για να μπορούμε να χτίζουμε τα σπίτια μας σε στέρεη βάση. ΑΛΗΘΕΙΕΣ-ΠΟΤΑΜΙΑ, για να μπορούμε να ξεδιψάμε και να ταξιδεύουμε πάνω τους ψάχνοντας νέους ορίζοντες. ΑΛΗΘΕΙΕΣ-ΑΣΤΕΡΙΑ, για να μας χρησιμεύουν ως οδηγοί, ακόμα και στις πιο σκοτεινές μας νύχτες...